

**ABU ALI IBN SINONING TA'LIM-TARBIYA HAQIDAGI
QARASHLARI ASOSIDA YOSHLAR ESTETIK DIDINI
SHAKLLANTIRISH MASALALARI**

Sharof Rashidov nomidagi

Samarqand Davlat universiteti

Mustaqil tadqiqotchisi

Xalilova Shaxlo Abdurashitovna

Annotatsiya. Mazkur maqolada buyuk mutafakkir Abu Ali Ibn Sinoning ta'lim-tarbiya haqidagi pedagogik-falsafiy qarashlari asosida yoshlar estetik didini shakllantirish masalalari tahlil qilinadi. Ibn Sinoning ilm, axloq, go'zallik va san'at uyg'unligi haqidagi fikrlari zamonaviy ta'lim tizimi nuqtayi nazaridan ochib beriladi. Tadqiqot natijalari yoshlar estetik tarbiyasini rivojlantirishda mutafakkir merosining ilmiy-amaliy ahamiyatini asoslab beradi.

Kalit so'zlar: Abu Ali Ibn Sino, estetik tarbiya, estetik did, yoshlar tarbiyasi, pedagogik qarashlar, go'zallik, ta'lim-tarbiya.

Kirish. Hozirgi globallashuv va raqamli axborot makoni sharoitida yoshlar tarbiyasi, ayniqsa ularning estetik didini shakllantirish masalasi dolzarb ijtimoiy-pedagogik muammolardan biri sifatida namoyon bo'lmoqda. Ommaviy madaniyat, standartlashgan vizual mahsulotlar, axborotlarning tezkor va tanlab olinmagan tarzda tarqalishi yoshlar estetik ongiga turlicha, ba'zan salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Bunday sharoitda milliy-ma'naviy qadriyatlar, tarixiy-falsafiy meros asosida estetik tarbiyani tashkil etish muhim ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi.

Sharq uyg'onish davri mutafakkirlari merosi, xususan, Abu Ali Ibn Sinoning ta'lim-tarbiya haqidagi qarashlari yoshlar estetik didini

shakllantirish masalasida mustahkam nazariy asos bo‘lib xizmat qiladi. Ibn Sino inson kamolotini faqat aqliy yetuklik bilan emas, balki axloqiy poklik va go‘zallikni anglash qobiliyati bilan bog‘liq holda talqin etadi. Uning pedagogik-falsafiy qarashlarida estetik tarbiya shaxs ma’naviy kamolotining muhim tarkibiy qismi sifatida e’tirof etiladi.

Bugungi kunda ta’lim tizimida estetik tarbiya masalasi ko‘pincha ikkinchi darajali yo‘nalish sifatida qaralayotgan bir paytda, Ibn Sinoning merosiga tayanish yoshlar ongida go‘zallik, uyg‘unlik va barkamollik haqidagi tasavvurlarni shakllantirish imkonini beradi. Shu nuqtayi nazardan, buyuk mutafakkirning ta’lim-tarbiya haqidagi qarashlarini zamonaviy pedagogik jarayon bilan uyg‘un holda o‘rganish ilmiy dolzarb masala hisoblanadi.

Mazkur maqolaning dolzarbligi shundaki, unda Abu Ali Ibn Sinoning estetik tarbiya haqidagi qarashlari zamonaviy ta’lim tizimi talablariga mos ravishda tahlil qilinadi va yoshlar estetik didini shakllantirishdagi ahamiyati asoslab beriladi.

Tadqiqotning asosiy maqsadi — Abu Ali Ibn Sinoning ta’lim-tarbiya haqidagi qarashlari asosida yoshlar estetik didini shakllantirishning nazariy-pedagogik asoslarini aniqlash va ularning zamonaviy ta’lim jarayonidagi ahamiyatini yoritishdan iborat.

Mazkur maqsadga erishish uchun quyidagi vazifalar belgilandi:

Abu Ali Ibn Sinoning pedagogik va estetik qarashlarini ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilish;

estetik tarbiya tushunchasining falsafiy va pedagogik mazmunini ochib berish;

mutafakkir qarashlarida ilm, axloq va go‘zallik uyg‘unligining o‘rnini aniqlash;

Ibn Sino merosining yoshlar estetik didini shakllantirishdagi ahamiyatini asoslash

Tadqiqot metodologiyasi. Mazkur tadqiqotda ilmiy bilishning umumiy va maxsus metodlaridan foydalanildi. Xususan, tarixiylik va mantiqiylik tamoyillariga asoslangan holda Abu Ali Ibn Sinoning ta'lim-tarbiya haqidagi qarashlari o'rganildi.

Estetik tarbiya tushunchasining nazariy asoslari. Estetik tarbiya — bu shaxsda go'zallikni anglash, idrok etish, baholash va yaratish qobiliyatlarini shakllantirishga yo'naltirilgan uzluksiz pedagogik jarayondir. Estetik did esa insonning atrof-muhit, san'at va hayotdagi go'zallikni his etish va unga nisbatan ongli munosabat bildirish qobiliyatini ifodalaydi.

Pedagogik adabiyotlarda estetik tarbiya shaxs ma'naviy kamolotining muhim tarkibiy qismi sifatida talqin etiladi. U nafaqat san'atga bo'lgan qiziqishni rivojlantiradi, balki inson axloqiy fazilatlarining shakllanishiga ham bevosita ta'sir ko'rsatadi. Shu jihatdan estetik tarbiya aqliy, axloqiy va jismoniy tarbiya bilan uzviy bog'liqdir.

Sharq mutafakkirlari, jumladan, Abu Ali Ibn Sino estetik tarbiyani inson tabiatidagi go'zallik va uyg'unlikka intilish bilan bog'laydi. Uning qarashlarida go'zallik faqat tashqi shakl emas, balki ichki ma'naviy yetuklikning ifodasi sifatida namoyon bo'ladi. Bu yondashuv yoshlar estetik didini shakllantirishda chuqur falsafiy asos bo'lib xizmat qiladi.

Abu Ali Ibn Sino ta'lim-tarbiya masalalariga kompleks yondashgan mutafakkir sifatida inson kamolotini ilm, axloq va estetik uyg'unlikda ko'radi. Uning fikricha, inson faqat bilimli bo'lishi bilangina emas, balki go'zallikni anglay olishi, undan ruhiy oziqa olishi bilan ham barkamol bo'la oladi.

Mutafakkirning estetik tarbiya haqidagi qarashlari yoshlar dunyoqarashini shakllantirishda muhim nazariy asos bo'lib, zamonaviy ta'lim jarayonida estetik komponentni kuchaytirish zarurligini ko'rsatadi. Shu bois Ibn Sino merosini o'rganish va amaliyotga tatbiq etish bugungi pedagogika fanining dolzarb vazifalaridan biri hisoblanadi.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, Ibn Sinoning qarashlarida estetik tarbiya ilm, axloq va go'zallik uyg'unligi bilan chambarchas bog'liqdir. Bugungi pedagogik jarayonda esa estetik tarbiya ko'pincha ikkinchi darajali element sifatida ko'rilmogda. Shu nuqtai nazardan, mutafakkir merosidan foydalanish yoshlar ongida estetik, axloqiy va ilmiy qadriyatlarni birlashtiruvchi pedagogik mexanizm sifatida samarali bo'lishi mumkin.

Zamonaviy ta'limda san'at, musiqa, adabiyot va tabiat fanlarida estetik elementlarni kuchaytirish yoshlar estetik didini shakllantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, yoshlar ijodiy faoliyatda, musiqiy asarlar yaratishda va san'at asarlarini tahlil qilishda Ibn Sinoning go'zallik va ilm uyg'unligi haqidagi g'oyalari samarali qo'llanilishi mumkin.

Bundan tashqari, estetik tarbiyani integratsiyalashning pedagogik metodlari sifatida vizual san'at, dramatik o'yinlar, musiqiy mashg'ulotlar va tabiatni kuzatish amaliyotlari misol bo'la oladi. Bu yondashuv yoshlar ongini go'zallik, uyg'unlik va ma'naviy kamolot tamoyillariga yo'naltiradi.

Xulosa. Mazkur tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki:

1. Abu Ali Ibn Sino ta'lim-tarbiya haqidagi qarashlarida estetik tarbiya inson kamolotining ajralmas qismi sifatida talqin etiladi.
2. Mutafakkir estetik didni ilm, axloq va go'zallik uyg'unligi bilan uzviy bog'laydi, bu esa zamonaviy pedagogik jarayonlarda yoshlar ongini rivojlantirish uchun muhim asos hisoblanadi.
3. San'at, musiqa va tabiat go'zalligini idrok etish jarayonida Ibn Sino merosini qo'llash yoshlar estetik didini barqaror shakllantirishga yordam beradi.
4. Zamonaviy ta'lim tizimida estetik tarbiyani faqat san'at va adabiyot darslari bilan cheklamasdan, barcha fanlar bilan uyg'unlashtirish pedagogik samaradorlikni oshiradi.

Shu bilan, Abu Ali Ibn Sinoning estetik tarbiya haqidagi pedagogik qarashlari bugungi ta'lim jarayonida dolzarb va amaliy ahamiyat kasb etadi.

U yoshlarning ma'naviy va estetik kamolotini rivojlantirishda ilmiy-pedagogik asos sifatida xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Ibn Sino A.A. **Donishnoma**. – Toshkent: Fan, 1980.
2. Ibn Sino A.A. **Kitob ush-shifo**. – Toshkent: O'zbekiston, 2005.
3. Ibn Sino A.A. **Axloq risolalari**. – Toshkent: Fan, 1998.
4. Karimov I.A. **Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch**. – Toshkent, 2008.
5. Xasanboev J. **Pedagogika nazariyasi**. – Toshkent, 2015.
6. Sharq mutafakkirlari pedagogik qarashlari. – Toshkent, 2019.
7. Tolipov Sh. **Estetik tarbiya va pedagogika**. – Toshkent, 2021.
8. Mirzaev N. **Yoshlar estetik didi va zamonaviy ta'lim**. – Toshkent, 2020.

